

**CONCLUSIONS GENERALS
SOBRE L'ESTUDI
“LA SITUACIÓ DEL LLIBRE INFANTIL I JUVENIL EN CATALÀ”
ELABORAT PER *BCF CONSULTORS***

PREÀMBUL

Ben entrats en el primer semestre de l'any 2001, el **Consell Català del Llibre per a Infants i Joves** va encarregar l'elaboració d'aquest estudi amb la intenció d'esbrinar de forma objectiva i documentada la situació del llibre infantil i juvenil en català. Es tractava de definir amb rigorositat l'estat actual dels diversos factors que configuren la vida del llibre infantil i juvenil català, amb el propòsit d'establir posteriorment i en conseqüència unes línies d'actuació de cara al futur. Aquestes directrius de futur havien d'afavorir que el Consell Català guanyés incidència social i efectivitat en general. Calia saber molt bé on érem actualment per poder decidir on havíem d'anar temps a venir i de quina manera ens proposàvem arribar-hi.

L'estudi ha estat elaborat a partir de la consideració i creuament d'informacions i de dades provinents d'estudis diversos actuals. Aquest era necessàriament el primer pas que havíem de fer per a obtenir un bon diagnòstic sobre l'objecte d'anàlisi. En tot cas, els resultats de l'estudi i les reflexions que se'n facin ens portaran a debatre la conveniència de continuar investigant amb altres estudis la multiplicitat d'aspectes rellevants que conté la realitat cultural de les obres dirigides a infants i joves.

És important destacar, d'altra banda, la recollida de dades que fa l'estudi sobre dos països que actuen com a referents comparatius. Es tracta de França i de Suècia. El primer d'aquests països, França, va ser triat per la seva vigorosa tradició en la producció cultural i, concretament, pel relleu de la seva creació editorial i l'aparent maduresa de la població quant a hàbits de lectura. A més, es tracta d'un país veí integrant de l'òrbita cultural llatina. D'altra banda, Suècia, tot i pertànyer a un entorn cultural força allunyat del nostre, presenta unes característiques demogràfiques i d'expansió lingüística que el fan ser un país d'escala comparable al cas català.

L'estudi ha estat estructurat a partir de tres grans blocs temàtics:

- 1.- L'oferta de llibre infantil i juvenil**
- 2.- La demanda i consum de llibre infantil i juvenil**
- 3.- Les polítiques de foment del llibre infantil i juvenil**

Les conclusions generals que formularem a continuació estan organitzades segons aquests tres grans blocs que han estructurat l'estudi.

CONCLUSIONS GENERALS

L'oferta de llibre infantil i juvenil

- El llibre infantil i juvenil català viu una situació que sembla clarament distant de la normalitat pròpia de França i de Suècia, i que fins i tot es demarca negativament respecte al conjunt de la producció d'aquesta mena d'obres a l'estat espanyol.

. El 63% de la producció de títols en català de l'any 1999 va ser de llibres infantils i llibres de text (26,5% i 36,5% respectivament), quan a Espanya aquest percentatge era només del 43,6% (17,8% de llibre infantil i 25,8% de llibre de text) i, a França, del 31% (16,1% de llibre infantil i 14,9% de llibre de text). A Suècia, la producció de títols infantils va ser d'un 26,1% sobre la producció total (no hi ha dades sobre llibre de text). L'oferta de lectura en català per al públic adult té menys pes que la que té la castellana o la francesa per al públic equivalent.

. Gairebé un 25% dels títols vius en català (títols en català) eren llibre infantil i juvenil l'any 1999, mentre que a Espanya aquest percentatge era només del 14%.

. A Catalunya es van produir en català (1999) 1.649 títols per cada miler d'habitants de menys de 19 anys, mentre que a Espanya se'n van produir 1.266, a França, 588 (any 2000), i a Suècia, 472 (any 2000).

. El 29% dels exemplars (no títols) editats en català (1999) van ser llibres infantils i juvenils, mentre que a Espanya aquest percentatge era del 19,3%, a França, del 17,7% i a Suècia, del 26,8%.

. La mitjana del tiratge de llibres infantils i juvenils en català és de 3.854 exemplars per títol, mentre que per al conjunt d'Espanya aquesta mitjana és de 5.472 exemplars per títol, a França és de 9.400 exemplars per títol i a Suècia és de 7.200 exemplars per títol.

. Les vendes de llibre infantil i juvenil en català van ser d'un 15,8% sobre el total de vendes de llibre en català, mentre que a Espanya el percentatge de vendes de llibre infantil i juvenil va ser d'un 9,4%, a França, d'un 9,3% i a Suècia, d'un 13%.

- La lectura en català és en molt bona part prescriptiva. La producció i venda de llibres infantils i juvenils es beneficia probablement de la prescripció escolar. Aquesta prescripció sembla que no arriba a establir en general una continuïtat de lectura en català post-escolar.

. Recordem que un 63% dels títols produïts en català són llibre infantil i llibre de text, que un 25% dels títols vius en català i un 29% dels exemplars editats en català són infantils i juvenils, i que les vendes de llibre infantil i juvenil en català són un 15,8% del total de vendes de llibre en català (la venda de llibre infantil és del 9% i escaig a Espanya i França). Cal tenir present que la població compresa entre els 0 i els 18 anys a Catalunya representa el 18,8% del total d'habitants, el 20,2% del total a Espanya, i el 24% a França.

. Segons l'Informe de Comerç Interior del Llibre presentat a finals de 2001 pel Gremi d'Editors de Catalunya i l'Associació d'Editors en Llengua Catalana, l'any 2000 va baixar la venda de llibres en català respecte a l'any 1999. La venda de llibres en català va ser el 14,2% del total de llibres venuts a Catalunya (0,8% menys que l'any 1999). Dels llibres venuts en català l'any 2000, el 55,3% de la facturació correspon a llibre infantil i juvenil i llibre de text no universitari (16,5% i 38,8% respectivament).

. Cal també tenir present que fa gairebé vint anys que es va aprovar la Llei de normalització lingüística, que l'escola és en català i que funciona TV3.

- Percentualment es produeixen més títols de llibre infantil i juvenil en català que en castellà, en francès o en suec, però amb tiratges força més curts que en aquestes altres tres llengües. Els suports oficials a l'edició, tal com estan configurats, segurament promouen una edició quantitativa més que no pas qualitativa.

. A Catalunya s'editen 1.649 títols i 6.354 exemplars en català per cada miler d'habitants de menys de 19 anys, mentre que a Espanya s'editen 1.266 títols i 6.927 exemplars per a aquest mateix segment de població, a França, 588 títols i 5.514 exemplars, i a Suècia, 472 títols i 3.382 exemplars.

. Recordem que la mitjana de tiratge de llibre infantil i juvenil en català és de 3.854 exemplars per títol, a Espanya és de 5.472 exemplars, a França de 9.400 exemplars i a Suècia, de 7.200 exemplars.

- Sembla que en el llibre infantil i juvenil tenen un pes molt important les traduccions, que representen un 47,9% del total de ISBN de llibre infantil i juvenil a Espanya, un percentatge molt superior al que s'obté per al conjunt de matèries (un 29%). No es tenen dades específiques sobre el percentatge de traduccions en l'edició de llibre infantil i juvenil en català.

- Es detecta un dèficit important en la producció autòctona de llibres de coneixements infantils i juvenils. Un 65% d'aquestes obres són d'origen estranger i només un 18,7% són originàries de Catalunya.

. Dels llibres de coneixements infantils i juvenils comercialitzats a Catalunya, un 42,3% són en català, un 56,7% en castellà i l'1% en anglès.

- Les exportacions de llibre infantil i juvenil són molt baixes. Tot i la creativitat de què sovint fem gala, les nostres produccions editorials no tenen projecció internacional.

. En el conjunt d'Espanya, les exportacions relatives al llibre infantil i juvenil representen al voltant del 5% del total de les exportacions de llibres.

- Els préstecs del fons de llibres infantils i juvenils concentra el 22,9% del total de préstecs de la xarxa de biblioteques de la Diputació de Barcelona. Es constata, a més, la demanda creixent de materials audiovisuals entre la població infantil i juvenil, la demanda de títols amb una difusió massiva en el mercat (llibres de Walt Disney, per posar un exemple) i l'eficàcia dels programes d'animació a la lectura adreçats al públic infantil i juvenil a les biblioteques.

- Es constata també els greus dèficits d'infraestructura quant a xarxa de biblioteques escolars a Catalunya.

. No ens ha estat possible conèixer el pressupost que l'any 2000, el govern de la Generalitat va destinar a les biblioteques escolars. A Catalunya hi ha més de 1.400 centres d'educació infantil i/o educació primària, i 749 centres d'educació secundària..

La demanda i consum de llibre infantil i juvenil

En primer lloc, cal fer notar la determinant escassetat de dades que s'han pogut obtenir a l'hora d'elaborar aquest segon apartat de l'estudi. La constatació de la sorprenent inexistència d'informacions al respecte és, a la vegada, la conclusió més destacada d'aquest apartat. Hi ha, per tant, una desproporció entre el volum de dades i de consideracions del primer apartat de l'estudi i la magror d'aquest segon apartat.

- No hi ha cap estudi fet sobre els hàbits culturals i, concretament, els de lectura, de la població infantil i juvenil catalana. Desconeixem, doncs, de forma precisa la incidència que té entre el conjunt d'aquesta població el treball de promoció de la lectura dels diversos agents socials. Si no es disposa d'una *radiografia* sobre els hàbits culturals de la població infantil i juvenil catalana, difícilment es poden engegar i coordinar de forma efectiva polítiques de foment de la lectura. Si no hi ha un diagnòstic clar i rigorós al respecte, no serà fàcil saber on i com s'ha d'intervenir o conèixer quins remeis ens convenen per portar a terme una tasca cultural adequada.

. No hi ha tampoc un estudi d'aquestes característiques en l'àmbit espanyol. Per contra, França i Suècia sí que disposen d'aquesta mena d'informacions sobre les poblacions infantils i juvenils respectives.

- Sembla que no hi ha una voluntat política seriosa d'implantació d'una xarxa de biblioteques escolars a Catalunya. La incidència del funcionament d'aquestes biblioteques, a més de millorar el sistema educatiu, podria modificar positivament la demanda i consum de llibre infantil i juvenil, i, de retruc, afavoriria en el futur els hàbits de lectura de la població adulta.

. Recordem que no ens ha estat possible conèixer el pressupost que el govern de la Generalitat va destinar l'any 2000 a biblioteques escolars.

. Podeu consultar les conclusions de les Primeres Jornades de Biblioteques Escolars de Catalunya (març de 1999) a http://www.xtec.es/recursos/lit_inf/jor_bib.htm

Les polítiques de foment del llibre infantil i juvenil

- Es constata que hi ha una promoció comercial important del llibre infantil i juvenil, d'una banda, i una promoció fragmentada i desarticulada de la lectura entre infants i joves per mitjà d'agents socials diversos, de l'altra. No es produeixen, en general, actuacions coordinades dels diversos estaments professionals (bibliotecaris, llibreters, mestres, editors, etc.) en la promoció de la lectura.

- No hi ha una presència cultural mínimament sistemàtica i seriosa del llibre infantil i juvenil en els mass media.

- En general, en els programes de formació dels docents no es contempla la lectura com una eina cultural que transcendeix el seu caràcter instrumental al servei d'un currículum escolar o acadèmic. Sembla que predomina entre els

docents una visió "escolaritzada" i, per tant, reduccionista de la lectura.

- En l'àmbit educatiu o escolar, la promoció dels hàbits de lectura i la creació de recursos per a la difusió del llibre infantil i juvenil continuen sent, en general, accions de voluntariat que gestionen associacions de mares i pares d'alumnes i els mestres que per opció personal i lliure s'hi volen implicar.

- Es constata la manca d'un Centre de Documentació Infantil i Juvenil que, entre d'altres funcions, pogués assessorar una xarxa de biblioteques escolars. Aquest Centre de Documentació podria gestionar estudis periòdics sobre els hàbits culturals de la població infantil i juvenil catalana.

- Determinats experts apunten la conveniència d'impulsar polítiques de regionalització de la difusió del llibre infantil i juvenil per tal d'arribar de forma efectiva a tot el territori i a tota la població.

- Professionals diversos vinculats al món del llibre infantil i juvenil pensen que, avui dia, s'ha de contemplar la lectura des de la realitat tecnològica actual i, per tant, des d'una òptica multimèdiàtica. S'ha de parlar, doncs, de lectures –en plural- i comptar que els diversos *mèdies* actuals (imatge, so, moviment, música, interactivitat...) estructuraran un conglomerat comunicatiu que depassa el concepte tradicional de lector.

- Entre els mateixos experts consultats en l'elaboració d'aquest estudi hi ha l'opinió compartida que l'administració pública hauria de contribuir de forma més decidida i incisiva a la promoció i difusió del llibre infantil i juvenil entre la ciutadania.

. A Suècia, s'edita amb suport estatal un catàleg de llibres infantils que recull les novetats anuals i que s'envia a totes les llars amb infants i joves del país, a totes les biblioteques i a totes les escoles.

. També a Suècia, l'editorial "Un llibre per a tothom", amb suport governamental, publica al voltant de 40 llibres anuals de gran qualitat a baix preu. D'aquests, un 25% són llibres infantils i 25% són llibres per a joves, seleccionats per una taula d'experts.

. A França, el Centre National du Livre, presidit pel Director General del Llibre i Lectura del Ministeri de Cultura i Comunicacions, contribueix a la preservació i desenvolupament d'una xarxa de llibreries tradicionals, tot assegurant la promoció de llibres de difícil comercialització i rotació lenta.